

Істинні психологічні якості особистості (індивідуальні особливості, досвід) виявляються під час прийняття відповідальних рішень в умовах дефіциту часу, реальних загроз, високих ризиків тощо. Наприклад, у звичайних умовах тип нервової системи не надто впливає на стиль ефективності роботи керівника. В екстремальних умовах особи зі слабким типом нервової системи часто помиляються, рішення їм даються важко. Компенсаторним чинником для них можуть стати досвід та управлінські навички.

Література

1. Психологія діяльності прокурора: навчальний посібник / В.В. Кошинець, Р.І. Кирилюк, Л.Л. Радухівська, І.М. Бевзюк. – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – 188 с.
2. Психологічний зміст діяльності судді в кримінальному судочинстві [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Радухівська Людмила Любомирівна ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2012. – 16 с.

Курова А. В.

кандидат психологічних наук,

*провідний фахівець лабораторії соціологічних та політичних досліджень
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА-ПЕДАГОГА

Стан суб'єктивного благополуччя особистості безпосередньо впливає на її настрій, психічний стан, психологічну стійкість у різних ситуаціях, у тому числі і в процесі виконання професійних обов'язків. У сучасній психолого-педагогічній науці вимоги до викладача вищого навчального закладу включають такі функції, як дослідження, проектування, конструювання, організація, комунікація. Дослідницька функція націлює педагога на творчість, вміння отримувати нові знання з різних джерел, удосконалювати навички логічного мислення, ставити нові педагогічні завдання; функція проектування передбачає наявність навичок планування педагогічної діяльності, вміння знайти методи вирішення освітніх завдань; конструювання виражається в умінні здійснювати відбір навчально-

виховної інформації, створювати нові педагогічні технології, контролювати ступінь засвоєння навчальних дисциплін молоддю; організаторська функція передбачає наявність навичок керування психічним станом студента, коригувати і прогнозувати його пізнавальні можливості, а комунікативна функція націлює педагога на суворе, але доброзичливе ставлення до студентів, а також на створення єдиного морального і психологічного простору в освітньо-виховному процесі.

Тобто, система знань, яку формує сучасний педагог, сприймається в першу чергу крізь призму його індивідуальності, як щось персональне, що йде від людини до людини. Саме тому суб'єктивне благополуччя і задоволеність життям є найважливішими психологічними структурними компонентами особистості сучасного педагога, які включають в себе індивідуальну своєрідність переживання щастя, задоволеності життям, емоційного комфорту і благополуччя [1].

У сучасній психологічній науці суб'єктивне благополуччя особистості досліджується через ряд близьких, але не тотожних за своїм значенням понять, таких як: «психологічне здоров'я», «норма», «позитивний стиль життя», «емоційний комфорт», «якість життя», «особистісна зрілість», «повноцінно функціонуюча особистість» та ін. (А. Маслоу, Я. Морено, К. Роджерс, Е. Еріксон, В. Франкл, К. Юнг; Б.С. Братусь, В.В. Дубровіна, П. П. Фесенко, А.Н. Черепанова). При цьому суб'єктивне благополуччя описується через позитивні аспекти функціонування особистості, відображає переживання людиною таких аспектів власного буття, як: автономія, компетентність у відносинах з оточуючими, здатність до особистісного зростання, переживання осмисленості життя і само прийняття.

На переживання благополуччя (або неблагополуччя) впливають різні сторони буття людини, в ньому поєднуються багато особливостей ставлення людини до себе і навколишнього світу [3]. Благополуччя особистості складається з ряду компонентів, серед яких особливе місце займають соціальне, духовне, фізичне, матеріальне і психологічне благополуччя. Відмітимо, що психологічне благополуччя ми розглядаємо, як злагодженість психічних процесів і функцій, відчуття цілісності та внутрішньої рівноваги. Психологічне благополуччя більш стійке, якщо особистість відчуває себе гармонійно. Гармонія особистості сучасного педагога – узгодженість безлічі процесів її розвитку і самореалізації, домірність життєвих цілей і можливостей. Поняття гармонії розкривається

через поняття узгодженості, тобто правильного співвідношення між своїми частинами.

Професійне і особистісне в діяльності психолога тісно пов'язані між собою: важко бути в особистісному плані одним, а в професійній діяльності абсолютно іншим. Тому особистісні якості складають важливе підґрунтя професійної успішності психолога. Не кожна особистість здатна працювати з людьми. Як представник однієї із людинознавчих професій, психолог опікується особистістю, яка володіє психічною реальністю; у той же час він і сам володіє нею [6, с. 211].

Зазначимо, що у процесі професійного розвитку особистості психолога сучасні українські науковці виділяють такі важливі якості, як: психологічна та професійна компетентності, професійна самосвідомість, мотиваційна готовність до роботи, ціннісна та професійно-ціннісна сфери та ін.

Професійна самосвідомість як основа професійного розвитку майбутнього психолога досліджувалася Т.О. Корень та розглядалася як процес і результат усвідомлення психологом себе у навчально-професійній сфері, цілеспрямоване регулювання на цій основі своєї поведінки, діяльності і відносин з оточуючими. У структурі професійної самосвідомості психолога автор виділяє такі компоненти, як: когнітивний, що реалізується у самопізнання; мотиваційний, що реалізується у самоактуалізації; емоційний, що реалізується у саморозумінні та операційний, що реалізується у саморегуляції [4, с. 82].

Говорячи про суб'єктивне благополуччя сучасного психолога-педагога, на наш погляд, треба відмітити необхідність розглядати даний феномен як один із внутрішніх факторів, що детермінують процес соціального і професійного саморозвитку. Слід підкреслити, що оцінка власного благополуччя, складається на основі соціально-психологічних цінностей, спирається на зміст його відносин і переживань стосовно різних сторін свого життя, діяльності та самого себе. Разом із цим, саме переживання суб'єктивного благополуччя або неблагополуччя задає особистісно значущу орієнтацію на досягнення певного рівня в системі соціальних відносин, визначає соціальну активність, позицію педагога практично у всіх сферах життєдіяльності. Тому основне завдання сучасної психолого-педагогічної науки ми бачимо в професійному саморозкритті педагога в залежності від рівня його суб'єктивного благополуччя.

Уявлення про власне благополуччя або благополуччя інших людей, оцінка добробуту спирається на об'єктивні критерії благополуччя,

успішності, показники здоров'я, матеріального достатку і т. п. Останні надають тій чи іншій вплив на переживання благополуччя. Але ще раз підкреслимо, що це переживання значною мірою зумовлено особливостями відносин особистості до себе, навколишнього світу в цілому і його окремих сторін. Всі зовнішні фактори благополуччя при будь-яких об'єктивних характеристиках по самій природі психіки не можуть впливати на переживання благополуччя безпосередньо, а лише через суб'єктивне сприйняття і суб'єктивну оцінку, які обумовлені особливостями всіх сфер особистості. Іншими словами, благополуччя особистості по самій своїй природі є, насамперед, суб'єктивним.

Незважаючи на значну роль суб'єктивних факторів благополуччя (або неблагополуччя) особистості сучасного психолога-педагога, навряд можливо повністю ототожнювати поняття благополуччя і суб'єктивного благополуччя – за ними стоять різні, хоча й близькі, реальності. У суб'єктивному благополуччі (в цілому і його складових) доцільно виділяти два основних компоненти: когнітивний (рефлексивний)– уявлення про окремі сторони свого буття, і емоційний– домінуючий емоційний тон відносин до цих сторін.

Когнітивний компонент благополуччя виникає при цілісній відносно несуперечливій картини світу у суб'єкта, розумінні поточної життєвої ситуації. Дисонанс у когнітивну сферу вносить суперечлива інформація, сприйняття ситуації як невизначеною, інформаційна або сенсорна депривація.

Емоційний компонент благополуччя постає як переживання, що об'єднує почуття, які обумовлені успішним (або неуспішним) функціонуванням всіх сфер особистості. Дисгармонія в будь-якій сфері особистості викликає одночасно і емоційний дискомфорт. Саме в ньому досить повно відображено неблагополуччя в різних сферах особистості.

Благополуччя залежить від наявності чітких цілей, успішності реалізації планів діяльності і поведінки, наявності ресурсів та умов для досягнення цілей. Неблагополуччя з'являється в ситуації фрустрації, при монотонії виконавчої поведінки та інших подібних умовах.

Благополуччя створює задовольняючі міжособистісні стосунки, можливості спілкуватися і отримувати від цього позитивні емоції, задовольняти потребу в емоційному теплі. Руйнує благополуччя соціальна ізоляція (депривація), напруженість у значущих міжособистісних зв'язках.

Таким чином, суб'єктивне благополуччя сучасного психолога-педагога необхідно інтерпретувати як узагальнене і відносно стійке переживання, що має особливу значимість для особистості, воно є важливою складовою частиною домінуючого психічного стану професіонала.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности / Абульханова-Славская К.А. – М.: Педагогика, 1980. – 234с.
2. Аргайл М. Психология счастья /Аргайл М . – СПб.: Питер, 2003. – 324 с.
3. Джидарьян И.А. Проблема общей удовлетворенности жизнью: теоретическое и эмпирическое исследование /Джидарьян И.А., Антонова Е.В.// Сознание личности в кризисном обществе. – М.: Педагогика, 1995. – С. 76-94.
4. Корень Т.О. Професійне становлення студента-психолога: загально психологічний аспект/ Т.О.Корень // Професіоналізм педагога в контексті європейського вибору України.– 2006. – С. 81-83.
5. Мамічева О.В. Про результати дослідження різнорівневих детермінант професійної успішності викладача вищого навчального закладу /О.В.Мамічева // Сб.научн. трудов по материалам 1-й Международной н.-практ. интернет-конференции «Наука и общество на грани тысячелетий». – Київ, 2009. – С. 99-103.
6. Мірошник З.М. Рольова структура особистості практичного психолога в контексті сучасних психологічних теорій особистості/ З.М. Мірошник // Вісник ОНУ.– 2013. – Т. 18. – Вип. 4(30). – С. 209-214.